

א. לפירוש התוס' הנ"ל, ספקו של רבי זהה לספק הגמרא דלעיל, האם בעכור מודים חכמים שהוא ולד, אם לאו. אבל לפרש"י הספק דלעיל במים עכורים ורבי דיבר בשפיר מלא בשר.
ב. הרמב"ם (איסו"ב י,ד) פסק בין מלא מים בין מלא בשר – אינה חוששת. ומשמע שפסק כרב שבין עכור בין צלול אינו ולד (ל"ה). ודעת הרמב"ן והרשב"א (ע' כס"מ) והמאירי שהלכה כשמואל שהיה בקי בדברים אלו ביותר, וכמו המנהג שבנהרדעא שמעולם לא טיהרו בה שפיר חוץ מאחד, וקיימא לן מעשה רב.
לדברי רבא [דלא כנראה מדעת אביי], הטעם שכשיש בו גנונים אינה חוששת שמא ולד היה ונימוח – מפני שהוא מלא, שאילו היה שם ולד ונימוח היה חסר. ורב אדא בר אהבה אמר: 'גוונים' תנן, לכן אין חוששים לולד, שאילו כן היה כולו בגוון אחד.
הלכה כרבא וכרב אדא שחוששים לולד שנימוח אלא אם כן היה מלא גוונים (לקוטי הלכות. ודייק מלשון הרמב"ם שכתב 'מלא'. ומשמע שנקט שרבא ורב אדא אינם חולקים וצריך את שני התנאים, שיהא מלא ויהא בגוונים. וכן מפורש במאירי. אך ברמב"ם (איסו"ב י,ד) לא הזכיר אלא 'מלא' [ובל"ה נקט בדעת הרמב"ם שצריך גוונים, וצ"ב]. ומשמע לכאורה שרבא אפילו בגוון אחד אינה חוששת במלא, ולרב אדא משמע שאין לחוש בגוונים אפילו הוא מלא. ופסק כרבא).
בשפיר מלא דם נחלקו תנאים האם טמאה נדה אם לאו (ע"ע לעיל כא).

היה השפיר מרוקם – תשב לזכר ולנקבה. איזהו שפיר מרוקם – שהחלו להתרקם בו האברים אעפ"י דחיתוך ידיים ורגלים אין לו, כמפורט בגמרא. ובודקים אותו בחמה, ולא במים שהם טורדים אותו אלא בשמן שהוא רך ומצחצחו. וכן ניתן לבדוק אם זכר או נקבה הוא ע"י העברת קיסם חלק עליו מלמטה למעלה.
והורה שמואל לרב יהודה לא לעשות מעשה לפסוק שהוא ולד ודאי (ליתן לה ימי טוהר) עד שישעיר (רש"י: שיהיו שערות בראשו). ואעפ"י ששמואל עצמו היה בקי לקבוע אם הוא ולד אם לאו בודאות, אך כיון שאין הכל בקיאים, אין לפסוק בודאות עד שישעיר.
הגאונים פסקו למעשה להחמיר בכל שפיר לחוש לולד, ואפילו מלא מים ודם, מפני שאין אנו בקיאים בדבר (מובא במאירי).
ולענין פדיון-הבן לבן הנוול לאחר השפיר; יש אומרים שאם לא ראינו אם היה השפיר מרוקם אם לאו, אפילו הפילה לאחר ארבעים יום מהעיבור – הבא אחריו צריך פדיה (ע' שו"ת מהרי"ק קמג). ויש חולקים כשעברו ארבעים יום (הכס צבי קד. וכן נקט בשו"ת אבני נור יו"ד שצו, ויישב קושיות בן הנובי" (תנינא קפח) על החכ"צ). ואם לא היה מרוקם אלא מלא מים או דם – הבא אחריו טעון פדיון (עפ"י אבני"ז שם שצח, ע"ש).

ב. שפיר צלול ודאי אינו ולד בבהמה (אלא באשה לפי דעה אחת כנ"ל). ושפיר עכור, לפי רבי יהושע אמר רב נחמן שהוא ספק ולד, הלכך לענין בכורה, הבא אחריו הריהו בכור ואסור בגיזה ועבודה (וניתן לכהן, שאם לא – יבואו להתיר גיזה ועבודה. תוס').

דפים כה – כו

מט. מה דינה של המפלת סנדל, לענין ההלכות השונות?

המפלת סנדל [דומה לרג של ים (הקרוי כן). רשב"ג אומר: דומה ללשון של שור הגדול] – טמאה משום לידה, שולד הוא אלא שנרצף (= נמערך). ואף על פי שיש עם הסנדל ולד אחר, נפקא מינה אם הולד האחר זכר, חוששים שמא הסנדל היה נקבה ומונים לחומרא כנקבה, ואף כשהאחר נקבה נפ"מ שאם נולד הולד לפני שקיעת החמה והסנדל לאחר שקיעת החמה – מונה לחומרא משני הימים. נחלקו הדעות אם הסנדל צריך צורת פנים לטמא משום לידה (כן העידו משום רבותינו, דהיינו רבי נחמיה. וכן אמר שמואל להלכה) ואפילו הצורה מאחוריו (רב אדא א"ר יוסף א"ר יצחק), אם לאו (רבי ינאי, וכן מסרו תלמידי רבי יוחנן בשמו שכך היא דעת הרבים. ויתכן שכן דעת סתם משנתנו. עתד"ה קא משמע לן ותד"ה סנדל). הרמב"ם (איסורי ביאה י, יב) כתב שחומרא היא שהחמירו בסנדל לטמאה משום ולד אעפ"י שאין בו צורת פנים, הואיל והיא טמאה לידה מפני הולד שעמו. ומשמע מדבריו שמעיקר הדין כשאר לסנדל צורת פנים אינו ולד). ויש מצריכים שיהיה לו צורת פנים (ע' מאירי). וכן לענין בכורות; יצא הסנדל ולאחריו ולד – השני אינו בכור לכהן, שהסנדל ולד הוא. וכן לענין קרבן יולדת; יצא ולד דרך דופן ושוב יצא סנדל דרך רחם – מביאה קרבן יולדת אפילו לחכמים הסוברים [דלא כרבי שמעון] שעל היוצא דופן אינה מביאה. או שיצא ולד כשהיתה נכרית ויצא סנדל לאחר שנתגיירה – מביאה קרבן.

דף כו

- ג. א. המפלת שליה, מה דינה לענין טומאת לידה?
 - ב. שליה שיצאה לאחר זמן מהלידה או ההפלה, האם יש לחוש לולד נוסף?
- א. המפלת שליה – תשב לזכר ולנקבה. [ואפילו רבי שמעון הסובר שהולד נימוק ונתערב בדם ולכן אינו מטמא את הבית, מודה הוא שאמו טמאה לידה. אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה... אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה – טמאה לידה. להלן כו:].
- ודוקא שליה טפה, אבל פחות מכן – טהורה.
- א. עתה פסקו הגאונים להחמיר אפילו בפחות מטפה, משום גדירת גדר (עפ"י מאירי וש"ד).
 - ב. מדובר לאחר שעברו ארבעים יום מתחילת העיבור, אבל אם לא עברו – אין השליה סימן ולד (ע' רש"י ל. ד"ה המפלת ובמפרשים; חזו"א ק"ה, ו).
- [שליה שיצתה מקצתה ביום אחד ומקצתה ביום שני – מונה ימי טומאה מהשני וחוששת אף מהראשון, שמא יצא רוב מיחוי הולד במקצת השליה שיצאה ביום ראשון (עפ"י גמרא ב"ק יא)].

- ב. אמרו בשם רב: הפילה נפל ואח"כ הפילה שליה; כל שלשה ימים – תולים השליה באותו נפל. מכאן ואילך – חוששים לולד אחר [שאני אומר שמא נימוחה שליה של הראשון ונימוח הולד של השליה]. ילדה (בן קיימא) ואח"כ הפילה שליה – אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששים לולד אחר תולים השליה בולד, שאין הולד מתעכב (עפ"י רוב. עתוס) אחר חברו כלום אלא יוצא עמו. מעשה ותלו את השליה בולד עד עשרה ימים (רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל). מעשה ותלו עד כ"ג / כ"ד יום (רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן). ולפי דעה אחת תלו באותו מעשה עד ל"ג / ל"ד יום (כו.).
- א. לפירוש שאר ראשונים [דלא כפרש"י], לדברי שאר תלמידי רב בשמו, המפלת נפל ולאחר מכן יצאה שליה, חוששים לולד אחר אפילו תוך שלשה ימים, ואין תולים את השליה בו רק בולד בן קיימא. ומשמע שכן הסכים שמואל לדבריהם. וכן פסק הרמב"ם (איסורי בי, יד).

ב. להלכה, בולד של קיימא כשהפילה שליה אחריו – תולים אותה בולד אפילו אחר כ"ג יום (ערמב"ם איסור"ב י, יד; שאילתות דרב אחאי – תוריע; הלכות נדה להרמב"ן; תורת הבית; רא"ש. וכן סתם בלקוטי הלכות. ו'כ"ד' שאמרו – זהו עם יום יציאת השליה. עפ"י כס"מ; ל"ה וערו"ל"ג). ויש אומרים עד ל"ג יום (ראב"ן דף סב; רשב"ץ – הובא בפתח עינים. והביא מבעלי הנפש שכתב כ' יום ומהרוקח כ"א יום וצדד שט"ס הוא).

ג. יצאה השליה קודם הולד ואינה קשורה בו – אין תולים אותו בולד אלא מניחים שיש ולד אחר, לרבי אלעזר (עתוס' שפרשו בתירוץ אחד עפ"י הסוגיא בחולין שמניחים בודאי שיש ולד אחר). ועוד מסרו תלמידי רב בשמו: אין תולים את השליה אלא בדבר של קיימא, אבל הפילה דבר שאין ראוי לבריית נשמה כגון שהפילה מין בהמה חיה ועוף, ואח"כ הפילה שליה – אפילו בתוך שלשה ימים חוששת לולד אחר מספק (וכן הדין במפלת גוף אטום או הפילה בריה שיש לה ירך אחד באמצע. רש"י). ואם היתה השליה קשורה עמה – אין חוששים לולד אחר. אם לא יצאה אלא מקצת שליה – אפילו אין קשורה עמהם טהורה (עפ"י חות דעת קצד סק"ג).

נא. אלו דברים שיעורם טפח?

אין שליה (שולד עמה) פחותה מטפח. שנה רבי אושעיא זעירא דמן חבריא: חמשה [דברים הכתובים בתורה ואין שיעורם מפורש, מלבד בקדשים] שיעורם טפח; שליה, שופר [פירש רשב"ג: כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן], שדרה [של לולב, הבולטת למעלה מן ההדס. רבי פרנץ אריו"ח. וישנה דעה שאפילו אין בשדרה טפח אלא די שהלולב יצא טפח. ר"י אמר שמואל, סוכה לב], דופן סוכה [השלישית. ולר"ש: הרביעית. סוכה ו], ואזוב – בתחילתו, אבל גרדומיו בכלשהו. ע' פרה יא, ט; רש"י סוכה יג).

א. יש סוברים שכל החמשה הללו צריך שיהא בהם טפח שוחק (עפ"י רבנו מנוח על הרמב"ם הל' שופר א, א; ארחות חיים שופר ג). ויש חולקים (ע' טור או"ח תקפו ובית יוסף, מחלוקת הראשונים לענין שופר. ובדופן סוכה מפורש בגמרא (סוכה ז). שצריך לעשותו שוחק).

ב. שיעור טפח באזוב הוא מלבד הגבעולים (עפ"י ירושלמי סוכה ג, א). וכן לענין אהל המביא את הטומאה והחוצץ בפני הטומאה, שיעורו טפח על טפח ברום טפח. אבן היוצאת מן התנור – עד טפח נחשבת לו חיבור, שאם נטמא התנור נטמאת האבן כמותו והפת שעליה נטמאה (אבל יותר מטפח עומדת לינטל ואינה יד' לתנור).

ישנם דברים נוספים לענין טומאת כלים ששיעורם לא יותר מטפח. (משנה כלים פ"ח ופכ"ט. ערמב"ן). ועוד אמרו (בב"ב פט). קנה של מאזנים – טפח. כדי אחיזה – טפח (חולין כגג). וכן יש בעניני טריפות דברים ששיעורם טפח. וכל אלו אינם דברים שבכתוב, לכך לא מנאום בברייתא (תוס'). וכן יש לומר כלפי מה שאמרו (ברכות כד). טפח באשה ערוה. [גם י"ל משום ששם הוא טפח על טפח, ובזה לא דיבר ר' אושעיא עפ"י מקור חיים או"ח עה, א. וע"ע מגדים חדשים שם].

לדעת חכמים [דלא כרבי מאיר], שיעור תנור קטן טפח, שכן עושים תנורי בנות (רבי ינאי).

מסגרת השולחן שעשה משה – טפח, ככתוב. כפרת הזהב – טפח (ע' מקור הדבר בסוכה ה).

שיעור טפח – הלכה למשה מסיני הוא, כשאר שיעורים של תורה (עפ"י קרית ספר שבת ספי"ז, ר"ה א. וע' סוכה ו: – לענין דופן סוכה; רמב"ם הל' טומאת צרעת יא, א – לענין אזוב). ויש סוברים שבשופר שיעור טפח מדרבנן, שיראה חוץ לידו ולא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע (ע' באור הלכה תקפו בדעת הרא"ש בר"ה כח). וכן בלולב יש מי שכתב שמדרבנן הוא (עפ"י ערוך לנר).

וכן בדרבנן; קורת המבוי, דיה שתהא רחבה טפח.